

**НОВИНЕ КОЈЕ ПРОПИСУЈЕ
ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА
О ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ**
(“Службени гласник РС”, број 101/2017 од 10.11.2017. године)

Закон о изменама и допунама Закона о основном образовању и васпитању (“Сл. гласник РС”, број 101/2017, даље: **Закон о изменама и допунама**), усвојила је Народна скупштина Републике Србије, 08.11.2017. године, а ступио је на снагу 18. новембра 2017. године.

Разлози за доношење Закона о изменама и допунама

Доношењем новог Закона о основама система образовања и васпитања (“Службени гласник РС”, број 88/2017, даље: **ЗОСОВ**), који прописује бројна нова решења у систему образовања и васпитања, створене су обавезе да се посебним законом уреди делатност основног образовања и васпитања, односно да се ближе прецизирају решења која се односе на основну школу и овај ниво образовања.

Такође, у поступку четворогодишње примене Закона о основном образовању и васпитању (“Сл. гласник РС”, број 55/2013, даље: **Закон**) уочени су проблеми у пракси које је требало отклонити.

Делатност основног образовања и васпитања

Законом о изменама и допунама уводи се појам образовно-васпитног центра као установе у којој се осим основног образовања и васпитања, односно предшколског и основног образовања и васпитања, остварује и средње образовање и васпитање (чл. 1.).

Образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом

Шире је дефинисан појам ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом. У смислу Законом о изменама и допунама ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом је дете: са интелектуалним сметњама, сензорним сметњама, моторичким сметњама, тешкоћама у учењу, говорно - језичким сметњама, са проблемом у понашању, са емоционалним тешкоћама, са сметњама у развоју које се манифестују истовремено у неколико области, услед чега се суочава са бројним препрекама у задовољењу основних потреба и потребна му је најкомплекснија подршка или са другим сметњама због којих му је потребна подршка (чл. 4.).

Језик остваривања образовно-васпитног рада

Новим одредбама чл. 6. Закона о изменама и допунама прописује се да се образовно-васпитни рад остварује се на српском језику и ћириличком писму.

За ученика припадника националне мањине:

- образовно-васпитни рад може да се изводи двојезично на језику и писму националне мањине и на српском језику;

- у ситуацији када се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, организује се настава језика националне мањине са елементима националне културе као изборни програм.

Образовно-васпитни рад може да се изводи на страном језику, односно двојезично на страном и српском језику или на страном језику и језику и писму националне мањине, уз сагласност Министарства.

Новина је, да када се образовање стиче на језику националне мањине, на страном језику или двојезично, обавеза за ученике је учења српског језика.

Национална и страна школа

Новина је да страну школу може да оснује, поред стране државе и страног правног или физичког лица, и домаће правно или физичко лице (чл. 8.).

Школа посебне педагошке оријентације

Новим одредбама прописана је могућност да све школе, и јавне и приватне, могу да остварују програм посебне педагошке оријентације (Монтесори програм, Декроли програм, Штајнер програм и сличне програме, за које школа која их остварује поседује сертификат међународно признатог удружења школа исте педагошке оријентације), за разлику од одредаба Закона, који је ту могућност прописивао само за приватне школе (чл. 10.).

Циљеви основног образовања и васпитања

Одредбама Закона о измена и допуна (чл. 11.) прописани су циљеви основног образовања и васпитања, који су преузети из ЗОСОВ-а.

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања

Чл. 12. Закона о изменама и допунама уређује се једанаест општих међупредметних компетенција за крај основног образовања и васпитања сагласно одредбама ЗОСОВ-а.

Ове компетенције се развијају кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака. Оне су неопходне свим ученицима за лично остварење и развој, укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Програми и организација образовно-васпитног рада

Одредбама чл. 14. Закона о изменама и допунама уређено је да школа, изузетно, уз сагласност Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (даље: **Министарство**), може да остварује и предшколски програм, уколико није могуће организовање предшколског програма на нивоу предшколске установе, а да школа за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом остварује образовно-васпитни рад у складу са индивидуалним образовним планом ученика.

Према чл. 16. Закона о изменама и допунама у школи се изучавају обавезни предмети и изборни програми и активности прописани планом и програмом наставе и учења, према школском програму, што је измена у односу на Закон, којим је било прописано да се у школи изучава, поред обавезних предмета, изборни и факултативни предмети.

Одредбама чл. 17.-20. Закона о изменама и допунама детаљно се уређује садржина развојног плана, плана и програма наставе и учења основног образовања и васпитања, школског програма, годишњег плана рада.

Трајање основног образовања и васпитања

Законом о изменама и допунама, одредбама чл. 21. уносе се новине које се односе на стицање основног образовања и васпитања за ученика који је навршио 15 година живота.

Према наведеним одредбама ученику који је навршио 15 година живота престаје обавеза похађања школе истеком те школске године.

Такав ученик може да настави стицање образовања по програму функционалног основног образовања одраслих или да му се омогући школовање до навршених 17 година живота, ако то захтева ученик или његов родитељ, односно други законски затупник.

Формирање одељења и група које је било дефинисано одредбама чл. 31. Закона, према одредбама чл. 22. Закона о изменама и допунама, мења назив у „организацију образовно васпитног рада“, која се према новим одредбама уређује тако да:

- изузетно, одељење истог разреда може да има до 33 ученика уз сагласност Министарства;

- у једном одељењу могу да буду до два ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом, с тим да се број ученика (30 у одељењу истог разреда) умањује за два по ученику који основно образовање и васпитање стиче остваривањем индивидуалног образовног плана са прилагођавањем начина рада, као и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад, односно са учењем језика на коме се одвија образовно-васпитни рад (ИОП1), односно за три по ученику који основно образовање и васпитање стиче остваривањем индивидуалног образовног плана са прилагођавањем циљева, садржаја и начина остваривања програма наставе и учења и исхода образовно-васпитног рада (ИОП2);

- за предмете за које је подела одељења на групе предвиђена планом и програмом наставе и учења и остваривање наставе изборних програма, уколико није могуће организовање образовно-васпитног рада на нивоу одељења, организује се остваривање образовно-васпитног рада у групи, која има најмање 15, а највише до 30 ученика;

- одељење или група у школи за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом може да има до десет ученика, а када одељење чине ученици са сметњама које се манифестују истовремено у неколико области, услед чега се ученик суочава са бројним препрекама у задовољењу основних потреба и потребна им је најкомплекснија подршка, одељење истог разреда има до шест ученика;

- у музичкој и балетској школи образовно-васпитни рад организује се у групи, у класи и индивидуално.

Настава

Новине које се односе на процес наставе уређене су одредбама члана 23. Закона о изменама и допунама, а односе се на решење да, уколико школа која организује редовну полудневну наставу у две смене, из објективних разлога, не може да обезбеди равномерну промену смена, односно не може да обезбеди да сви ученици равномерно похађају наставу у обе смене, смењујући се у једнаким временским интервалима, не дужим од једног месеца, наставу организује и без промене смена, у договору са Министарством, односно надлежном школском управом.

Такође је у процесу наставе новина да, ученику, коме је због сметњи у развоју и инвалидитета, специфичних тешкоћа у учењу, социјалне ускраћености и других разлога, потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа може да реализује индивидуалну наставу кроз програме подршке деци и ученицима са сметњама у развоју.

Према одредбама чл. 24. Закона о изменама и допунама, прописна је новина, да се изузетно, у школи за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом, настава у другом циклусу може да организује као разредна настава, у складу са школским програмом.

Законом о изменама и допунама (чл. 26.-28.) јасно је дефинисано шта представља и за коју групу ученика је намењена „настава за ученике на кућном и болничком лечењу“, „настава на даљину“ и „настава код куће“.

Здравствена заштита ученика у школи

Везано за здравствену заштиту ученика, уређена је могућност шире сарадње са здравственим установама у складу са законом (чл. 34. Закона о изменама и допунама).

Излети, екскурзије и настава у природи

Законом о изменама и допунама чл. 36. уводи се нова могућност да, школе које имају одговарајуће услове, као и установе које су специјализоване за остваривање квалитетних програма за децу и ученике у функцији активног слободног времена, са посебним усмерењем на спортско-рекреативне активности и које имају одговарајуће услове, буду центри за реализацију наставе у природи, као и за реализацију активности ученика више школа (Центар дечјих одмаралишта, Пионирски град и друге одговарајуће установе намењене деци и ученицима).

Школска библиотека

Уводи се дужност школе да има школску библиотеку, музичка и балетска школа нототеку, а балетска школа и медијатеку (чл. 37. Закона о изменама и допунама).

Ученичке задруге

Значајна новина је проширена улоге ученичке задруге, која код ученика треба да развија предузетнички дух, позитиван односа ученика према раду, повезивање наставе са светом рада, као и професионалне оријентације.

Поред тога дата је могућност школи, да кроз рад ученичке задруге, која се се уписују у регистар задруга, пружа услуге и продаје производе настале као резултат рада у ученичкој задрузи, продаје уџбенике, прибор и опрему која је потребна за остваривање образовно-васпитног рада, а да средства стечена радом ученичке задруге користи за проширење материјалне основе рада ученичке задруге, екскурзије, исхрану ученика, награде члановима ученичке задруге и унапређивање образовно-васпитног рада у школи и у друге сврхе у складу са актима којима се уређује рад ученичке задруге.

Упис ученика

На основу чл. 18. ст. 8. ЗОСОВ-а којим је прописано да се ближи услови за упис ученика у основну школу уређују посебним законом, Законом о изменама и допунама чл. 42. ближе се уређују услови за упис ученика у први разред основне школе.

Према новим законским нормама, о деци која треба да се упишу у први разред основне школе, јединица локалне самоуправе води евиденцију и обавештава школу и родитеље, односно друге законске заступнике, најкасније до краја фебруара текуће године за наредну школску годину.

Као и до сада у први разред основне школе уписује се свако дете које до почетка школске године има најмање шест и по, а највише седам и по година.

Изузетно, детету се може одложити упис, од стране школе, за годину дана када је то у његовом најбољем интересу, а на основу мишљења интерресорне комисије које садржи доказе о потреби одлагања уписа и предлог мера додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету у периоду до поласка у школу.

Према новим одредбама, уз документацију потребну за упис, родитељ доставља и доказ о здравственом прегледу детета, док деца из осетљивих друштвених група могу да се упишу у школу, без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације, само са достављеним доказом о здравственом прегледу детета.

Као и до сада, испитивање детета уписаног у школу врше психолог, односно педагог школе, применом стандардних поступака и инструмената препоручених од надлежног завода, односно овлашћене стручне организације, на матерњем језику детета, уз могућност ангажовања и преводиоца, када је то неопходно.

У ситуацији када се врши испитивање деце са моторичким и чулним сметњама примењују се облици испитивања на који дете може оптимално да одговори.

Школа може уписати у први разред и дете старости од шест до шест и по година уколико се, на основу провере спремности за полазак у школу, коју врши психолог, односно педагог школе, препоручи упис детета у први разред, а може да се препоручи и одлагање уписа у први разред, односно упис детета у школу након годину дана, уз похађање припремног предшколског програма.

У ситуацији када се препоручи одлагање уписа детета у први разред након годину дана, родитељ, односно други законски заступник детета, може, у прописаном року, да захтева поновно утврђивање спремности детета за упис у школу, које врши комисија у саставу: психолог, педагог, наставник разредне наставе и педијатар детета и која доноси коначну одлуку, односно одобрава упис детета или потврђује одлагање уписа детета у школу након годину дана.

Дете старије од седам и по година, које због болести или других разлога није уписано у први разред, може да се упише у први или одговарајући разред на основу претходне провере знања, од стране тима састављен од наставника разредне наставе, педагога и психолога школе.

Као и до сада, дужност школе је да упише свако дете са подручја школе.

Школа може, у складу са својим просторним и кадровским могућностима, да упише дете и са подручја друге школе на захтев родитеља, који се подноси изабраној школи најкасније до 1. фебруара текуће календарске године у којој се врши упис. Дужност школе је да обавести родитеља о својој одлуци по његовом захтеву до 30. априла текуће календарске године у којој се врши упис.

Време проведено у школи

Законом о изменама и допунама уводи се нови термин „време проведено у школи“, уместо термина „оптерећење ученика и трајање часа“ (чл. 46.).

Под термином „време проведено у школи“, које је изражено у сатима, обухваћени су часови обавезних предмета, изборних програма и време проведено у активностима прописане законом и планом и програмом наставе и учења, које су садржане у школском програму и у функцији су развоја способности, интересовања и креативности ученика.

Тако ученик у првом циклусу има обавезне предмете, изборне програме и активности до 20 сати недељно, ученик у другом циклусу има обавезне предмете, изборне програме и активности до 25 сати недељно, односно 27 ако се образовање стиче на језику националне мањине, у које се не урачунава трајање часова допунске и додатне наставе.

Такође се прописује нови појам „распоред и трајање часа“, према коме школа утврђује распоред часова који може да се мења у току наставне године, као и трајање часа, који по правили траје 45 минута, али може трајати краће или дуже зависно од плана и програма наставе и учења.

Оцењивање, успех ученика и оцена

Одредбама Закона о изменама и допунама (чл. 48.-51.) прописане су новине које се односе на оцењивање и успех ученика.

Новина је:

- да закључну оцену из предмета, на предлог предметног наставника, утврђује одељењског већа, али само његов део, који чине наставници који предају ученику, а не као до сада цело одељењско веће;

- решење да наставник разредне наставе, односно предметни наставник, у поступку предлагања закључне оцене узима у обзир целокупно залагање и постигнућа ученика у току образовно-васпитног рада (успех ученика постигнут на такмичењима, награде, похвале и дипломе, наступе на културним и спортским манифестацијама у школи и ван школе, радове ученика објављене у школском листу и другим листовима и часописима, радове на изложбама, конкурсима и сл);

- у оквру општег успеха, који се, као и до сада утврђује на крају првог и другог полугодишта на основу аритметичке средине позитивних закључних бројчаних оцена из обавезних предмета и оцене из владања почев од шестог разреда, уводи се појам „неодовољан“ успех, односно уколико ученик има више од

две недовољне оцене, осим оцене из владања или није положио поправни испит, осим ученика другог и трећег разреда основне школе који се преводи у наредни разред, ученик није са успехом завршио разред.

Може се закључити да Закон о изменама и допунама, сходно новом ЗОСОВ-у, везано за општи успех ученика уводи термин „недовољан”.

Ослобађање од наставе

Уређено је на нов начин ослобођање од наставе физичког васпитања (чл. 53. Закона о изменама и допунама).

Новина је да ученик може бити привремено или за одређену школску годину ослобођен, у целини или делимично, од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања и да се такав ученик оцењује на основу теоријских знања, у складу са програмом предмета.

Такође је новина, којом се уређује ситуација уколико је ученик наставио стицање основношколског образовања у другој школи у којој се изучава други страни језик у односу на школу у којој је претходно стицао основношколско образовање и васпитање, да може да буде ослобођен наставе страног језика за одређену школску годину и одређени разред, ако је то у његовом најбољем интересу, на основу одговарајућег уверења о положеном испиту из страног језика издатом од стране школе, односно признавањем уверење о положеном испиту из страног језика, као доказ о савладаности програма страног језика за одређени разред, (чл. 53. и 57. Закона о изменама и допунама). Тиме је решен проблем, који се јављао у пракси, када ученик прелази из једне у другу школу у којима се изучавају различити страни језици.

Превоз и исхрана

Одредбама Закона о изменама и допунама чл. 54. прецизније је уређено и иновирано право ученика на бесплатни превоз.

Прописано је право на бесплатни превоз и за ученика у случају када похађа школу на територији друге јединице локалне самоуправе, ако је та школа на удаљености већој од четири километра и најближа је месту његовог пребивалишта .

Испити ученика

У ситуацији када се ученик упућује на полагање поправног испита, Законом о изменама и допунама, одредбама члана 56. прописује се новина, односно обавеза за ученика да похађа припремну наставу, коју је школа дужна да организује непосредно пре полагања поправног испита.

Такође се прописује право за ученика осмог разреда основног образовања и васпитања, који положи поправни испит, да у прописаним роковима полаже завршни испит у основном образовању и васпитању.

Завршни испит

Новина везана за завршни испит је да се више не врши рангирање школа на основу резултата завршног испита. Према важећим одредбама Закона о

изменама и допунама (чл. 58.), уместо рангирања школа, које је било прописано раније важећим одредбама Закона, успешне школе које покажу изузетну педагошку вредност могу да се награде, односно неуспешне школе да се упозоре на потребу унапређивања свог рада.

Штрајк запослених

Новим одредбама члана 60. Закона о изменама и допунама уређује се да, поред наставника и стручних сарадника, минимума процеса рада мора да обезбеди и наставник у продуженом боравку, који остварују право на штрајк, у трајању од 20 часова рада недељно.

Признавање страних школских исправа

Када је у питању признавање страних школских исправа значајна новина која се прописује Законом о изменама и допунама (чл. 63.) је могућност да лица (држављанин Републике Србије, страни држављанин и лице без држављанства) која немају одговарајућу страну школску исправу потребну за поступак признавања, могу да се упишу у одговарајући разред на основу претходне провере знања, коју обавља тим који чине: наставник разредне, односно предметне наставе, педагог и психолог школе.

Казнене одредбе

Казнене одредбе којима се уређује новчана казна за прекршаје су измењене у делу висине новчане казне за директора, односно одговорно лице школе, која је повећана са 5.000, 00 динара на 25.000,00 динара, уколико начини прекршај, тако што, супротно одредбама Закона, обави испит, изда јавну исправу, води евиденцију или не води прописану евиденцију.

Прелазне и завршне одредбе

Подзаконски акти за спровођење Закона о изменама и допунама, донеће се у року од две године од дана његовог ступања на снагу, а до њиховог доношења примењују се прописи који су важили до дана ступања на снагу овог Закона, ако нису у супротности са њим (чл. 66.).

Термилошка усклађеност

Важно је напоменути да је Законом о изменама и допунама, поред наведених измена и допуна, извршена и термилошка усклађеност са одредбама новог ЗОСОВ-а, тако да су измењени термини: „старатељ“ у „законског заступника“, „ученик са сметњама у развоју“ допуњен је термином „и инвалидитетом“, „наставни план и програм“ замењен је термином „план и програм наставе и учења“, „програм слободних активности ученика“ замењен је „програмом ваннаставних активности“, термин „национално“ промењен је у термин „државно испитивање“, термин „наставни предмети“ у термин „обавезни предмети“, „изборни предмети“ у термин „изборни програми и активности“ и сл.

У Београду, децембар 2017.

аутор: Биљана Антић, дипл. правник